

*Ю. Є. Шелюх, канд. техн. наук,
(Львівський державний університет безпеки життєдіяльності)*

РОЛЬ КУРАТОРА У ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНИХ І ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ КУРСАНТСЬКО-СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

У статті порушено проблему формування ціннісних орієнтацій та виховання майбутніх фахівців Державної служби України з надзвичайних ситуацій, які відповідають вимогам сучасного суспільства, що потребує працівника нового типу. Визначено роль, функції та завдання викладача-куратора у формуванні та вихованні гармонійної, висококультурної, багатой духовно і морально зрілої особистості, конкурентоспроможної на ринку праці, яка гідно поповнить лави фахівців-рятувальників, представників національної технічної еліти.

Ключові слова: технічна інтелігенція, куратор, виховання, самовиховання, спілкування, творчі задатки.

Людей з вищою освітою традиційно вважають елітою у суспільстві, яка і є своєрідним «рушієм», справжнім «локомотивом» розвитку суспільства та «індикатором» процесів, що в ньому відбуваються. Цілком природно виникають питання: Чи є вона у нас сьогодні? Якою ця еліта буде завтра і що нам для цього треба зробити? Хто, де і коли повинен виховати цю еліту? У державній національній програмі “Освіта” визначено головне завдання професійної освіти і задекларовано, що вона “спрямована на забезпечення професійної самореалізації особистості, формування її кваліфікаційного рівня, створення соціально активного, морально і фізично здорового національного виробничого потенціалу, який посідає важливе місце у технологічному оновленні виробництва, впровадженні у практику досягнень науки і техніки” [1]

Тому перед педагогічною наукою постає важлива проблема – формувати та виховувати національну технічну інтелігенцію, яка б відповідала вимогам сучасного суспільства. Вирішення цієї проблеми вимагає особливої уваги. Адже розвиток усіх галузей промисловості і народного господарства, у цілому, в умовах переходу економіки на ринкові відносини потребує нового типу працівника. На думку педагогів (В. Сухомлинський [7], В. Ортинський [5], З. Курлянд [3], Л. Матвіїшин [4]), які досліджували і продовжують досліджувати проблему виховання і формування особистості, вважають, що це має бути всебічно освічена, ініціативна особистість, здатна мислити творчо, оволодівати принципово новою технікою і технологією. Такого працівника можна виховати лише у вищих технічних закладах, оснащених сучасною матеріально-технічною базою, забезпечених висококваліфікованими педагогічними кадрами, укомплектованих контингентом студентів, які психологічно налаштовані на свою майбутню професію, прагнуть оволодіти необхідними професійними якостями.

Наше завдання, беручи до уваги досвід попередніх дослідників, визначити роль і місце викладача-куратора у вихованні молоді курсантської/студентської групи (*далі в тексті вживатимемо лише один термін – студентська група*). Для успішної організаційної та виховної роботи в колективі студентської групи куратору необхідно враховувати особливості характеру та поведінки кожного студента, ступінь авторитету серед товаришів та багато інших факторів.

Спробуємо окреслити найважливіші функції куратора групи:

1. Викладач виступає носієм, зберігачем наукових знань з теорії і методики виховного процесу (знання закономірностей, принципів, предмета, об’єкта, засобів виховної діяльності). Саме куратор групи повинен акумулювати духовні знання, бути для вихованців джерелом досвіду, різноманітної інформації, яку за необхідності може одержати кожен із них. У цьому полягає зміст *інформаційної* функції куратора.

2. *Організаторська* функція. Куратор – організатор взаємодії в студентській групі. Він сприяє створенню системи взаємозалежностей між вихованцями, що визначають, породжують певні відносини особистості до інших людей, праці, суспільства, самого себе. Куратор групи – організатор різних виховних заходів, суть яких залежить від особливостей різних категорій студентської молоді.

Організаторська функція полягає в умінні залучати студентів групи до різних видів виховної діяльності: пізнавальної, що збагачує уявлення студентів про навколишню дійсність; суспільно корисної, спрямованої на загальну користь і благо; ціннісно-орієнтаційної, яка розкриває студентам духовні та матеріальні соціально значущі цінності; художньо-творчої, що дає

їм можливість реалізувати індивідуальні творчі задатки та здібності; до вільного спілкування, організації дозвілля. (До слова, у нашому навчальному закладі – Львівському державному університеті безпеки життєдіяльності – куратори отримують велику допомогу і підтримку в реалізації своєї організаторської функції від викладачів кафедри українознавства, які систематично проводять різні виховні заходи з метою формування стійкого культурологічного світогляду, національної та громадської позиції студентів та курсантів Університету; при кафедрі діє українознавчий гурток та систематично відбуваються засідання кінолекторіїв. Таким чином викладачі кафедри українознавства, паралельно з кураторами, активно впливають на формування гуманітарної аури молодих людей, виховуючи в них дух національної еліти).

3. Діяльність куратора повинна бути спрямована на створення розвиваючого середовища, атмосфери психолого-педагогічної підтримки в групі, що має сприяти самоутвердженню, самореалізації потенціалу можливостей молодої людини. Така діяльність полягає й у своєчасному виявленні поступу в розвитку кожного студента групи і відповідному заохоченні його до подальших корисних дій і вчинків. Саме такий вид діяльності куратора визначається *стимулювальною функцією*.

4. *Навчальна*. Реалізується шляхом навчання студентів засобами аналітичної, проєктувальної, комунікативної, організаційної діяльності для того, щоб вони добре орієнтувались у пізнавальній та профорієнтаційній ситуаціях.

5. *Дослідна*. Полягає у спостереженні за діяльністю студентів, діагностиці рівня вихованості особистості та складанні програм її випереджального розвитку; в інтересі до виховання, до її внутрішнього світу, у захопленості людиною в цілому, у потребі пізнати її є природним для справжнього вихователя-дослідника.

6. *Спрямовувальна* функція куратора націлює студента на правильний життєвий шлях своїм моральним життям і мудрими порадами, а також створенням гуманних взаємостосунків серед студентів, дає моральний дороговказ, приклад для наслідування своїм вихованцям. Одночасно куратор виступає й у ролі консультанта, який надає, якщо необхідно, допомогу в саморозвитку кожній молодій людині. Спрямовує її діяльність, опираючись на природні дані вихованця, пробуджує його задатки, здібності.

7. *Соціальна*. Передбачає вивчення куратором об'єктивних і суб'єктивних чинників, які впливають на розвиток особистості, вироблення навичок соціальної поведінки, спрямованих на успішне включення юнацтва в структуру сучасного життя і виробництва.

8. *Координаційна* функція полягає у спрямуванні куратором групи виховних зусиль усіх педагогів, батьків і представників громадськості на позитивні результати у вихованні студентів. Куратор групи передусім домагається, щоб викладачі, які працюють зі студентами групи, керувались єдиними вимогами до них, здійснювали індивідуальний підхід. Куратор повинен вивчати особливості навчально-виховної роботи викладачів, ознайомлюватися з їх вимогами до студентів стосунками із ними, обмінюватися думками щодо поведінки окремих вихованців, методів впливу на них. Об'єднання та спрямування виховної діяльності – найважливіше завдання куратора.

Успіх виховної діяльності куратора групи, на нашу думку, залежить також від того, наскільки тісно він співпрацює з командирами курсів, взводів (*беремо до уваги наш Університет – авт.*).

Реалізація функцій куратора групи пов'язана з низкою обов'язків:

- виховувати свідоме ставлення до навчання, праці, обраної професії; бережливе ставлення до матеріальних цінностей; повагу до законів України;
- формувати демократичний світогляд, національну свідомість, громадську позицію, патріотизм, високі моральні якості;
- організовувати проведення виховних заходів;
- сприяти організації та діяльності студентського самоврядування;
- всесторонньо і глибоко вивчати запити, нахили, побутові умови життя студентів групи;
- вести цілеспрямовану роботу з удосконалення підготовки фахівців для галузі;
- сприяти участі студентів в олімпіадах, конкурсах із спеціальності, культурологічних та предметних гуртках;
- організовувати роботу з підвищення культурного рівня студентів;
- вести облік та аналіз успішності, відвідування занять студентами групи, організувати надання допомоги невстигаючим і своєчасно інформувати командирів курсів, деканів факультетів;

- підтримувати постійний зв'язок з командирами курсів, взводів, планувати і організувати спільну виховну роботу;
- постійно підвищувати професійний рівень, педагогічну майстерність, загальну культуру;
- вести встановлену навчальним закладом документацію куратора групи (журнал куратора навчальної групи, плани роботи тощо).

Основне наше завдання – підготувати молодь до повноцінного активного життя в нашому поки що політично та економічно нестабільному суспільстві. Тому на куратора групи лягає велика відповідальність, адже саме йому доводиться починати формування колективу, він закладає підвалини для виховання всебічно розвиненої, національно свідомої особистості, представника національної технічної еліти. Куратор має вивчити індивідуальні особливості через дослідження пізнавальних інтересів (методом анкетування, що ми й робимо на перших зустрічах із групою), вольових якостей і темпераменту (методом спостереження і психологічного тестування), організованості і самооцінки.

Індивідуальний підхід – це виховання з опорою на особисті риси.

Принцип індивідуального підходу у вихованні потребує, щоб куратор групи постійно вивчав і добре знав індивідуальні особливості темпераменту, риси характеру, погляди, смаки, звички своїх вихованців; вмів діагностувати і знав реальний рівень сформованості таких важливих особистих якостей як: спосіб мислення, мотиви, інтереси, ціннісні орієнтації, життєві плани та ін.; постійно залучав студента до виховної діяльності, що забезпечуватиме прогресивний розвиток особистості; своєчасно виявляв і усував причини, які можуть заважати досягненню виховної мети (якщо ці причини не вдалось виявити своєчасно, то оперативно реагувати, змінюючи тактику впливу, залежно від обставин, що склалися); максимально використовував активність самої особистості; поєднував виховання із самовихованням, допомагав у виборі мети, методів, форм самовиховання; розвивав самостійність, ініціативу, самодіяльність вихованців.

У контексті порушеної проблеми цікавими і доречними є міркування відомого українського педагога К.Ушинського, який стверджує: “Якщо педагогіка хоче виховувати людину в усіх відношеннях, то вона має попереду пізнати її також у всіх відношеннях... Вихователь повинен прагнути пізнати людину такою, якою вона є в дійсності, з усіма її слабкостями і в усій її величч, з усіма її буденними, дрібними потребами і з усіма її великими духовними вимогами” [2].

Вивчення особистості студента не самомета, а необхідна умова для успішного навчання і виховання. Вивчаючи студентів, куратор групи повинен враховувати, що студент не тільки об'єкт виховання, а й його суб'єкт. Це означає, що кожен студент є активним учасником виховного процесу, особою, яка усвідомлює власне становлення, виявляє самодіяльність, творчість, ініціативу, відповідає за свою працю, поведінку, вміє оцінювати себе з точки зору інтересів суспільства, не тільки турбується про виховання членів свого колективу, а й відповідає за нього.

З метою всебічного і систематичного вивчення студентів куратор групи може застосовувати різні методи, зокрема, метод педагогічного спостереження, бесіди, аналіз результатів діяльності студентів та метод узагальнення.

Педагогічне спостереження здійснюється в процесі повсякденного і систематичного спілкування зі студентами. Предметом постійної уваги куратора групи повинні бути ті студенти, у поведінці яких спостерігаються ті чи інші відхилення від норми і правил моралі, вивчення причин цих відхилень з метою їх подолання.

Індивідуальна бесіда покликана допомогти студентові пізнати себе таким, яким він є насправді, правильно оцінити ті чи інші вчинки, виправляти, якщо потрібно, свою поведінку, інакше кажучи, допомагати студентові краще «пізнати себе й виховувати себе» [7].

Готуючись до бесіди, куратор повинен завчасно визначити її мету. Передбачити бажані результати. Слід пам'ятати, що бесіда не повинна перетворюватись в якусь спеціальну процедуру виховуючого моралізування. Бесіда має бути довірливою і тактовною. Вона може набувати характеру дискусії з певних питань життя навчального закладу, групи, їхньої роботи, місця і волі студентів у ній, сприяти самовихованню, розвивати у студента здатність розуміти і переживати те, що сьогодні він став кращим, ніж був учора.

Бесіди проводяться не лише з окремими студентами, а також з активом групи та усією групою. Бесіди з активом-старостою групи помагають куратору глибше орієнтуватись в житті колективу групи, у взаєминах між його членами, краще вивчати стан громадської думки в групі, дисципліну окремих студентів, планувати заходи з подальшого згуртування студентів, створення сприя-

тливої атмосфери для подальшого розвитку. Куратор групи повинен прагнути до того, щоб в обговоренні змісту бесіди брали активну участь усі студенти. Джерелом, з якого куратор здобуває необхідні відомості про студентів, є також бесіди з викладачами та командирами курсів, взводів.

Дані спостережень можуть уточнюватись і доповнюватись за допомогою анкетного методу. Анкетне опитування може проводитись з певною метою, наприклад, з метою вивчення мотивів навчання, ставлення до громадських обов'язків, стану морального клімату в групі, рівня розуміння студентами тих чи інших понять тощо. Результати аналізу одержаних відповідей використовуються у виховній роботі з групою та окремими студентами.

Отже, саме куратор групи несе велику відповідальність за формування гармонійної, висококультурної, багатой духовно і морально зрілої особистості, яка гідно поповнить лави національної технічної інтелігенції.

Література:

1. Болдирев М. І. Класний керівник. / М. І. Болдирев – К., 1982. – С.104.
2. Державна національна програма “Освіта” (Україна ХХІ століття). – К., 2004. – С. 29.
3. Курлянд З. Н. Позааудиторна робота студентів. Робота Куратора студентської групи. / З. Н. Курлянд. Педагогіка вищої школи. – Київ : Знання, 2005. – 399 с.
4. Матвійшин Л. П. Роль куратора групи в організації навчально-виховного процесу // Клінічна та експериментальна психологія. – Том Х. - №3 (37), 2011.– С. 34 – 38.
5. Ортинський В. Л Виховання у вищому навчальному закладі / В.Л. Ортинський. Педагогіка вищої школи. – Київ, 2009. – 472 с.
6. Ушинський К. Д. Людина як предмет виховання. Твори. / К. Д. Ушинський – К., 1986. – С.28, 36.
7. Сухомлинський В. О. Сто порад учителю. Вибрані твори. / В. О. Сухомлинський – К., 1979. – Т.2. - С. 601.

Ю.Е.Шелюх

РОЛЬ КУРАТОРА В ФОРМИРОВАНИИ ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ И ЦЕННОСТНЫХ ОРИЕНТАЦИЙ КУРСАНТОВ И СТУДЕНТОВ

В статье рассматривается проблема формирования ценностных ориентаций будущих специалистов Государственной службы Украины по чрезвычайным ситуациям, которые отвечают требованиям современного общества. Определена роль, функции и задания преподавателя-куратора в формировании и воспитании гармоничной, высококультурной, богатой духовно и морально зрелой личности, конкурентноспособной на рынке труда, которая достойно пополнит ряды специалистов-спасателей, представителей национальной технической элиты.

Ключевые слова: техническая интеллигенция, куратор, воспитание, самовоспитание, общение, творческие задатки.

Y.E. Shelyuh

THE ROLE OF CURATOR IN BUILDING PROFESSIONAL AND VALUES ORIENTATION OF CADETS-STUDENTS YOUNG PEOPLE

The article raised the problem of the formation of values and education of future specialists of the Ukraine State Service of Emergencies, which would meet the requirements of modern society, which need a new type of worker. Defined the role, functions and tasks of the teacher-tutor in shaping and nurturing harmonious, highly cultured, rich spiritually and morally person, that adequately replenish the ranks of specialist rescue, representatives of national technical elite.

Keywords: technical intelligentsia, curator, education, self-education, communication, creative inclinations.

